

Kuriózum

Hogy kerül a Győri Balett produkciójába a dunai városi Vasas táncgyűttes? Erre a kérdésre kérttem választ Pásztor Attilától, az együttes egyik meghatározó tagjától.

— 1987 telén volt egy táncszínházi bemutatónk, melyet Markó Iván megnevezett. Ezt a Kisfaludy színház tánckarvezetője, Szücs Elemér csinálta, Markó nyilván erre is kíváncsi volt, s ott mérte fel a táncosok tudását és hozzáállását. Megadta a lehetőségét, hogy amennyiben két éven belül megindítjuk a balettképzést, esetleg részt vehetünk egy Győri Balett-produkcióban.

— S mihez kezdtetek a lehetőséggel?

— Elkezdtünk intenzíven balettozni, többen felkerültek a Honvéd-együttesbe, mely Markóval is dolgozott. S mikor ez konkrétan szóba került, már

minden próbán volt másfél óra balett, majd egy két hónapos intenzív kurzus. Győrben volt egy kéthetes előkészítő, majd átvettük a tanultakat, s végül egy hónap próba, és a párizsi előadás-sorozat következett.

— Néptánc és balett; hogyan egyeztethető össze?

— Tulajdonképpen erről sok vita van. A technika, mely a profi táncosnak szükséges, többféleképpen megszerezhető, de a klasszikus balett elemei mindig megtalálhatók benne.

— Lesz-e további közös produkció?

— Az elképzelhető, hogy néhányukat, akiket most megismert, elhív szerepelni Markó Iván, de, hogy lenne további közös produkció, nos, erről még nem hallottam...

Csúri Ákos

A világ első gazdaságmúzeuma

A svéd királyi éremmúzeumnak és az ország takarékpénztárainak együttműködésével Stockholmban létrehozzák a világ első gazdaságmúzeumát. Az éremmúzeum Svédország második legrégebbi múzeuma, míg a svéd takarékpénztár története 1820-ig nyúlik vissza, amikor is egy göteborgi cselédlány bankszámlát nyitott.

Bár sok múzeumban látható pénz-, érme- és bankjeggyűjtemény, azt egyikük sem mutatja be, hogy milyen volt a kapcsolat a kiállított pénzek és a gazdaság, a társadalom és az egyes emberek között. Az új múzeum a gazdasági fejlődést sok oldalról kívánja bemutatni az olyan drámai eseményektől, mint amilyen a tőzsdei összeomlás (krach), vagy a vágatózó pénzromlás (infláció), egészen a gyermekek zsebpénzének változásáig. A gazdaságmúzeumot legkésőbb öt éven belül kívánják megnyitni.

Népszínházban a forradalomról

A forradalom vezérei (Tárnoki Tamás, Kiss János, Szögi Csaba)

A mozgásszínházak kritikusaik amúgy is elég reménytelen helyzetét Markó Iván csak nehezíti — történetesen az ilyen kijelentésekkel: „ez a darab a francia forradalomról szól, ahogy én látom a forradalmat...”. Ha ugyanis komolyan vesszük azt is, amit a művész mond (s nemcsak azt, amit csinál), és azon kezdünk töprengeni a színpadi képek szemlélete közben, hogy miként is látja hát Markó a forradalmat — tanácstalanságunk nőttön nő. Im már nemcsak az a hiábavalónak tetsző, a hagyomány szaladásához hasonló feladat áll előttünk, hogy műfajok, stílusok, színházi gesztusok, színpadi kommunikációs eszközök komplexitását újra megbontsuk, és egyenkénti elemzéssel tegyünk kísérletet az egész lényegének megragadására; hanem valami örül csak-azértis-buzgalommal egy szuverén ember legsajátabb gondolatait igyekszünk nyakoncsipni.

A Markó-színház sikerének azonban minden bizonnyal az az egyik titka, hogy a szó nemes értelmében, valódi népszínház. Vagyis nézői egyenként és együtt a saját, szintén szuverén világuknak megfelelően „értik”, fogadják a látványt; a soktényezős hatás kiben-kiben másféle.

Hogy fest hát egyféle „olvasatban” a Párizs gyermekei? Minduntalan a Győri Balett immár 10 évvel ez-

előtti, bemutatkozó darabjára. A nap szerettei című táncműre kellett gondolnom. Pontosabban a hatás-élmékekre. Nemcsak azért, mert a Markó-Gombár Judit alkotópárosnak végül is minden, azóta állandó eszköze, a háttétechnikák, meg a kifejezés őszintesége benne volt már abban az első darabban. Hanem azért is, mert a csapat akkor, évtizede, ugyanannak a közösségi sorsvállalásnak romantikus megdicsőítését fejezte ki, mint most, ebben a forradalomról szóló, teatralis népmesében. Ugyanazt — érzésem szerint —, amiről Markó táncszínháza azóta egyfolytában, csak más-más „ürüggyel” beszél; és amit — egyáltalán nem mellesleg mondom — ez a győri csapat a saját, valóságos életében azóta egyfolytában művel; vagyis hogy akkor, mégis, mindennek ellenére, küzdelemben vállalja, amit hite és öntudata szerint vállalnia kell.

Párizs gyermekeinek sorsa-vállalása: a forradalom. A folyamat: éppen mint az életre vetett emberiség öntudatra ébredésekor. A nap szeretteiben, csak itt a párizsi szegények tömege áll talpra, s indul harcra az ember-létért, újra és újra. Csak itt — s ez a bökkenő — az érvényes gondolat kifejezése: erőtlén.

Markó táncszínházának évtizedes műve iránti tisztelet arra kötelez, hogy a maga

helyén „fogadjuk” a Párizs gyermekeit. Ez az előadás intellektuális erőfeszítést nemigen kíván nézőjétől, ami nem lenne baj, ha a primér érzéki hatások elemi erejük lennének — mint annyi más Markó-darabban. De valamilyen annyira visszafogott, annyira egyszerűsített mindegyik Markó-Gombár-féle, egyébként bevált „közlestechnika” itt, olyannyira egyértelműsítették a szimbólumok is, a gesztusok is, a figurák is, hogy elmarad az a mitikus hatás, amivel ez a színház már annyiszor megajándékozott bennünket. A Párizs környéki mezőkön megrendezett néppünnevény színi darabja ez — s mint ilyen, talán a szegedi szabadtéri népszínház darabja is, de nem sorozható Markó Iván táncszínházának csúcsteljesítményei közé. Kár, hogy esetleg dehesonstáló tartalmak tapadnak a szóhoz, mert legszívesebben azt mondaná az ember: alkalmi mű, a nagy francia forradalom bicentenáriuma.

Mint ilyen: profi munka, s akár erényeinek mondhatók az imént sorolt, didaxist súroló egyszerűsítések. Ezt támasztja alá, hogy Gombár Judit a puritánságig takarékos a szcenikai elemekkel, s a szereplő kellekeket is mint-ha a commedia dell' arte-ből kölcsönözte volna. A francia trikólór, a szerelmes fiatalok szép kettősében és a Marattemetés jelenetében alkalmazott vörös — mindössze ennyi ezúttal a szokásos-hatásos Gombár-lepel is. Ugyancsak a kifejezés közvetlenségére és nem a mitikus, „elemelt” közvetítésre inspirál Melmeci György programzenéje.

Az együttes előadásmódorában most is a technikai fölényt feltételező természetesség a leginkább megkapó; a szövegtől (Kiss János, Tárnoki Tamás, Szögi Csaba, Demcsák Ottó, Bombicz Barbara) a hatalmas színpadon is követhető táncszínházi teljesítményeket nyújtanak. Az egész nézőteret megmozgató finálé pedig itt sem téveszt hatást (nemcsak Párizsban, ahol fantasztikusan gazdag tűzijáték emelte a hangulatot); a mozdulatokban is kíváncskozó örömeink közös: az ember szabadnak születik — és marad.

Jó nekünk így, ebben a népszínházi önfeledtségben. Ha tetszik, ez most Markóék ajándéka, a forradalom évfordulóján.

Sulyok Erzsébet

Kiállítás, könyv, koncert

Fricsay Ferenc emlékezete

Kodály ezt írta róla: „Fricsay Ferencet egész életében szellemi tanítványomnak tekintettem...” Pedig a katonakarmestert rangjelzései ellenére eleinte igencsak lefokozta a szakma és a zenei élet. Ő azonban civil kurázzsival vágott neki a pályának. Először itthon, majd kényszerű távozás után külföldön. Róla is, mint annyi másról, aki eddig nem fért bele a szocialista kultúrkörbe, hallgattam az emlékezés. Nem jelent meg róla itthon könyv, nemigen emlegette csak a legszűkebb baráti kör, vagy azok, akik még keze alatt dolgozhattak. 75 éves lenne, ha élne és biztos hazalátogatna Baselből, hogy találkozzon a szegedi közönséggel. Azokkal a rajongóival, akik tíz éven át élvezhették a karmesteri pálcája nyomán felcsendülő muzsikát. A legnehezebb időkben, 1934-től 44-ig állt Fricsay a szegedi opera, filharmonia és a szimfonikusok élén. Úgy is mondhatnánk: Vaszy Viktor-nak ő alapozott. A zsidótörvények és a háború sem birta kettébe törni pályáját, kül-

földön is azonnal megtalálta a neki való helyet, s világhíru karnagyként halt meg 1963-ban.

S most Szeged méltó módon emlékezik meg róla. Tóth Ferencné Pattogató Judit tollából Fricsay életéről, munkásságáról egy bibliográfiát és diszkográfiát is tartalmazó tanulmánykötet jelent meg, melyet Gyuris György szerkesztett és a Somogyi Könyvtár a városi tanáccsal karöltve adta ki. A könyvtár előcsarnokában tegnap kiállítás nyílt. Itt érdekes dokumentumokat találunk, melyeket nagyrészt Fricsay szegedi barátai, ismerősei adtak kölcsön a rendezőknek. Mihály József egykori katonazenekari tag, nagy segítséget nyújtott a tanulmánykötet összeállításának, a kiállítás és az ünnepségsorozat megszervezőinek. A tárlókban látható lemezgyűjteményt Keszthelyi Béla bocsátotta a kiállítás rendelkezésére. A kiállított fotókon Európa-hírű személyiségekkel láthatjuk együtt Fricsayt, úgymint: Szent-Györgyi Albert, Carelli Gá-

bor, Kodály Zoltán, Palló Imre, s híres magyar színészeket, mint Kiss Ferenc, Ascher Oszkár és a fiatal Várkonyi Zoltán.

Tegnap, a Somogyi Könyvtár társalgójában Fricsay Ferenc egykori barátjával, Carelli Gáborral, a világhírű tenoristával találkozhattak rajongói. A művészrel Meixner Mihály beszélgetett, amit a Magyar Rádió is rögzített. A Fricsay-ünnepségsorozat következő rendezvénye vasárnap este fél 9-kor kezdődik a tanácsháza udvarán. Itt a Weiner Kamarazenekar ad hangversenyt. A zenekart Weninger Richard vezényli. Közreműködik Felletár Melinda (hárfa), Matuz István (fuvola). A műsoron Mozart D-dúr Divertimentója, fuvola-hárfa versenye, és Csajkovszkij Vonósszerenádja szerepel.

A Fricsay Ferenc születésének 75. évfordulója tiszteletére rendezett program-sorozat a művész születésnapján, augusztus 9-én folytatódik majd.

P. E.

Édes Kisasszony

Januárban láttam magát először. Felső-kött bennem a higanyszál, holott odakint igencsak a nulla alá törpült. Úgy is mondhatnám, hogy ahol maga járt, ott nyár lett, Édes Kisasszony!

Bár a megszólítással bajban vagyok. Akárhogy nyújtottam is, a hosszú kamaszkor elmúlt fölöttem. Három-négy-öt évvel ezelőtt nem lett volna gond, ha tegeződve nyitok. Akkor még a számra nem vettem volna az elavult megszólítást: Kisasszony! ... Sőt, van annak talán már tíz éve is, hogy a kamaszkor nyújtását abba kellett hagynom. De most már nem csak tudom, hogy vége, látszik is rajtam.

Allítólag, nemcsak én újítom föl a békebeli szót. Úgy hallom, gyorsított illetanfolymon sajátítják el a rendőrök! Gumibot fölcsizaj, könnygázspré igazit, boka csattan, köszönés harsan: „Kisasszony, kérem a személyi igazolványát!”

Vége. Mert képzelje el, Édes Kisasszony, hogy a fordulat éve utáni negyven évben a legreménytelőbb, 16–26 közötti korosztályt nem tudtuk megszólítani. Hogy is lehetne magának azt mondani: szaktársnő, bajtársnő, elvtársnő? ... A régi kisasszonyokat szétzúzták, de újakat nem adtak helyettük. Most már tanuljuk a szót. De, jegyzem meg csupán magamnak, még néhány ilyen megújulás, és már nem tudok mit kezdeni magával. Mert bármilyen fiatalos vagyok is, harminc-negyven év múlva fölöttem is eljár a kibontakozás.

Akkor, januárban, csak az orra hegye és két piros orcája látszott. A látvány többi

eleme a kucsma, a hatalmas gallér, a télikabát, a csizma volt. Én néztem magát, és úgy láttam, ennek maga is örült. És levette a télikabátot, a kucsmat, a csizmát. Na, nem énmiattam, hanem teljes gözzel jött a tavasz. Haja kibomlott, Édes Kisasszony, arca kipirult, s noha tavaszi kabátot viselt még, abban is látszott, lesz majd mibe aprítania a tejét. Nem is tavaszikabát volt magán, Édes Kisasszony: kikeleti kabát!

Látja, ha magáról beszélek, a nyelv is megengedi, hogy kiforgassam. Próbálnék csak bemenni egy nyugdíjba készülő boltosnőhöz, valamelyik luccos márciusi napon, azzal, hogy szeretnék felpróbálni néhány kikeleti kabátot... Milyen nevetésesen hat az ilyesmi. Nem mondhatom például azt se, turini FIAT, se azt, torinói remete.

Magáról bármit mondhatok. Egy jó nőtől, már megbocsásson, Édes Kisasszony, a mondat is jó lesz.

Hamar lefújta magáról a szél a selyemballont. Tavasz és nyár között lobogott a szoknya, vakított a blúz. Persze, hogy nem vettem el a tekintetem magáról, senki nem is várta volna ezt tőlem. Mindenki természetesen tartotta, hogy megbámulom magát. Ahogy mélybarna léptekkel ellibegett a délutáni utcán, már mindent lehetett tudni, de még mindig nagyon keveset látni.

Aztán meghozta legszebb gyümölcsét a nyár, magát, Édes Kisasszony. Csak áldhatom

az isteneket, hogy ebben a divattörténeli kor-szakban születtem a világra. Rettenetes az elmúlt idők rémségeit föllápoztam. Szörnyű látni, amint a múlt században afféle furdókunyhókat állítottak a dámáknak a tengerpartra. Csak tudni lehetett, hogy az ábrándos hölgy odabent van, csak hallani lehetett, amint csobog körülötte a víz, de látni semmit se engedtek a feredő kulipintyó zord falai. Az se volt sokkal jobb, amikor valami zsákszerű ruhadarabot húztak a víz, napfény, levegő nőnemű szerelmeseire. Alul, a bokájukon, följebb a csuklón, s még följebb, a nyakon, masnira kötötték szegényeken, s loccs, bent voltak a vízben. De szerencsére a zsák ujjai alul-fölül mind rövidebbek lettek, majd egy húszarvágással a zsákot valaki közepén elfelezte, s eljutottunk az ígéretek bikinihez. Az idejé nyár történelmi távlatából visszatekintve, persze, elég avítas, elég ódivatú ez a kini, úgy sztereo, mint monó változatában.

Megáll a vízparton, Édes Kisasszony, először lehull a kicsi felsőrész és aztán az alsó. Kisasszony!

Én már akkor megbámultam magát, amikor kétszemélyes katonai sátorban öltözve tapos-ta a havat. Megbámultam tavasszal, amikor könnyű kabátban fordult a szélnek. Aztán, amikor szoknyára vetkezett, mutatva, mülk a tavasz, közeleg a nyár. És most ne, amikor felhúzott térdel, a tarkója alá igazított kar-lal, egyszál báránnyelűben fekszik a parton, mutatva, hogy mülk a nyár. Az én nyaram. És elvárná, hogy ne nézzek utána?

Zelei Miklós